

A. PŮSOBNOST ZÁKONA O ROZHODČÍM ŘÍZENÍ A DALŠÍCH PRAMENŮ PRÁVA

1. Přezkoumání přiměřenosti výše vypořádání v rozhodčím řízení

§ 220k odst. 1 obch. zák.

§ 106 odst. 1 o. s. ř.

I. Novela obchodního zákoníku provedená zák. č. 370/2000 Sb. připustila, aby smlouva o převzetí jmění určila, že se o přezkoumání výměnného poměru akcií, resp. o přezkoumání výše vypořádání v penězích, rozhodne v rozhodčím řízení. Je-li ve smlouvě o převzetí jmění platně ujednáno, že o přezkoumání a určení výše vypořádání v penězích a určení výše dorovnání v penězích ve smyslu § 220k odst. 1 obch. zák. bude rozhodováno v rozhodčím řízení, brání projednání věci před soudem rozhodčí smlouva, a soud v případě učinění včasné námitky podle § 106 odst. 1 o. s. ř. řízení zastaví.

II. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu České republiky (viz např. usnesení ze dne 18. července 2006, sp. zn. 29 Odo 499/2005, usnesení ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 226/2006 a další) vyplývá, že určuje-li smlouva o převodu obchodního jmění na akcionáře, že se o přezkoumání přiměřenosti výše vypořádání bude rozhodovat v rozhodčím řízení, zavazuje toto ujednání i akcionáře zrušované společnosti. Vztah uvedené právní úpravy s ustanovením § 2 odst. 1 zák. č. 216/1994 Sb. již přezkoumal Ústavní soud, který rozpor s ústavním pořádkem neshledal (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 23. června 2005, sp. zn. III. ÚS 84/2005).

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. listopadu 2008, sp. zn. 29 Cdo 1006/2007

ASPI JUD142750CZ

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením potvrdil odvolací soud usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 15. února 2006, čj. 50 Cm 83/2003-32, kterým tento soud zastavil řízení ve věci (výrok I.) a současně rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a odvolacím soudem (výrok II. a III.).

Odvolací soud uzavřel, že novela obch. zák. provedená zákonem č. 370/2000 Sb. připustila, aby smlouva o převzetí jmění určila, že se o přezkoumání výměnného poměru akcií, resp. o přezkoumání výše vypořádání v penězích rozhodne v rozhodčím řízení. V projednávané věci bylo ve smlouvě o převzetí jmění platně ujednáno, že o přezkoumání a určení výše vypořádání v penězích a určení výše dorovnání v penězích ve smyslu § 220k odst. 1 obch. zák. bude rozhodováno v rozhodčím řízení. Projednání věci před soudem tedy brání rozhodčí smlouva. Společnost tuto námitku včas uplatnila, a proto postupoval soud prvního stupně správně, když řízení podle § 106 odst. 1 o. s. ř. zastavil. Nadto odvolací soud dodal, že z vyjádření účastníka řízení vyplynulo, že řízení před rozhodci Společnosti pro dražby a rozhodčí řízení, s. r. o. již proběhlo a bylo ukončeno vydáním rozhodčího nálezu ze dne 31. října 2004, sp. zn. 1/03. Odvolací soud upozornil, že jeho roz-

hodnutí odpovídá ustálené rozhodovací praxi a neodporuje ani názoru Ústavního soudu vyslovenému například v jeho usnesení ze dne 23. května 2006, sp. zn. II. ÚS 633/05.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázal na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. V dovolání obsáhle argumentuje proti závěrům odvolacího soudu.

Jak již Nejvyšší soud uzavřel v rozhodnutí uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2006, je dovolání přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

K námitkám dovolatele Nejvyšší soud konstatuje, že z jeho ustálené judikatury (viz např. usnesení ze dne 18. července 2006, sp. zn. 29 Odo 499/2005, usnesení ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 226/2006 a další) vyplývá, že určuje-li smlouva o převodu obchodního jmění na akcionáře, že se o přezkoumání přiměřenosti výše vypořádání bude rozhodovat v rozhodčím řízení, zavazuje toto ujednání i akcionáře zrušované společnosti.

Přitom vztah uvedené právní úpravy s ustanovením § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení již přezkoumal Ústavní soud, který rozpor s ústavním pořádkem neshledal (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 23. června 2005, sp. zn. III. ÚS 84/2005).

Rozhodnutí odvolacího soudu je tedy správné, a proto Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2 věta první o. s. ř. zamítl.

2. Přezkoumání přiměřenosti výše vypořádání akcionáře v rozhodčím řízení

§ 220k odst. 1 obch. zák.

Určuje-li smlouva o převodu obchodního jmění na akcionáře, že se o přezkoumání přiměřenosti výše vypořádání bude rozhodovat v rozhodčím řízení, zavazuje toto ujednání i akcionáře zrušované společnosti.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. července 2007, sp. zn. 29 Odo 225/2006

ASPI JUD99879CZ

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením potvrdil odvolací soud usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27. dubna 2004, čj. 50 Cm 11/2004-25, kterým tento soud zastavil řízení ve věci.

V odůvodnění usnesení odvolací soud především uvedl, že v projednávané věci se navrhovatelka domáhá vůči společnosti C. W., a. s. (dále jen „společnost“) přezkoumání vypořádání podle § 220p obch. zák. a určení jeho správné výše. Návrh odůvodnila tím, že byla akcionářkou právní předchůdkyně společnosti, která zanikla bez likvidace převedením obchodního jmění na společnost E. K. G., a. s. (nyní C. W., a. s.) Navrhovatelka má za to, že ustanovení čl. VI., předposlední odstavec, návrhu smlouvy o převzetí obchodního jmění, podle kterého měla být výše přiměřeného vypořádání v penězích přezkoumána v rozhodčím řízení s vyloučením pravomoci obecných soudů, je vůči ní neplatné, neboť strany tohoto sporu se na jeho řešení v rozhodčím řízení nedohodly, když navrhovatelka jako akcionářka zaniklé společnosti hlasovala proti tomuto postupu, a proto ji smluvní ujednání nezavazuje. Navrhovatel-

ka rovněž namítá nedostatečnou výši vypořádání v penězích a formální nedostatky znaleckého posudku.

Odvolací soud konstatoval, že podle § 106 odst. 1 o. s. ř., jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při jeho prvním úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví. Věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvalí. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje, nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo se rozhodčí soud odmítne věcí zabývat.

Podle § 220p odst. 4 věty první, čtvrté a páté obch. zák., se při zrušení akciové společnosti s převodem obchodního jmění na akcionáře namísto smlouvy o fúzi vyhotovuje smlouva o převzetí obchodního jmění, která musí být uzavřena mezi společností a hlavním akcionářem. Ustanovení § 220k odst. 1 a odst. 7 obch. zák. platí přiměřeně. Místo výměnného poměru akcií a lhůty při jejich výměně se ve smlouvě o převzetí uvádí výše a lhůta vypořádání v penězích.

Podle § 220k odst. 1 obch. zák. může smlouva o fúzi určit, že se o přezkoumání výměnného poměru akcií a určení výše dorovnání v penězích bude rozhodovat v rozhodčím řízení.

V této věci společnost (při prvním úkonu ve věci samé) namítla, že smlouva o převzetí obchodního jmění mezi zanikající společností a hlavním akcionářem určuje řešení případných sporů k přezkoumání vypořádání a určení jeho výše v rozhod-

čím řízení (§ 220p odst. 4, § 220k odst. 1 *in fine* obch. zák.), a proto je dán důvod podle § 106 odst. 1 věta první o. s. ř. pro zastavení řízení.

Pro posouzení důvodnosti podaného odvolání je podle odvolacího soudu třeba odpovědět na otázku, zda vůbec a pokud ano, jaký právní význam má pro toto řízení rozhodčí doložka ve smlouvě o převzetí obchodního jmění hlavním akcionářem. Je třeba zkoumat, zda tato rozhodčí smlouva, jejíž stranou akcionář není a jejíž uzavření může ovlivnit pouze při hlasování valné hromady, je či není překážkou postupu v tomto řízení.

Při posuzování otázky významu rozhodčí doložky ve smlouvě o převzetí obchodního jmění pro řízení o určení správné výše vypořádání, vycházel odvolací soud z následujících úvah:

Právo na přiměřené vypořádání v penězích a přezkum jeho výše, mají minoritní akcionáři zanikající společnosti (§ 220p odst. 2, § 220k odst. 1 obch. zák.). Toto právo nesvědčí ani zrušované společnosti, ani hlavnímu akcionáři, který přebírá její obchodní jmění. Pokud by soud přisvědčil názoru navrhovatelky, podle něhož ji rozhodčí doložka ve smlouvě, jejíž stranou není, nezavazuje, právní úprava § 220k odst. 1 věta třetí obch. zák., by postrádala smysl. Zákon by totiž umožnil stranám smlouvy řešit v rozhodčím řízení spory o nárok, který nemají.

Ve prospěch výkladu, podle něhož je rozhodčí doložka ve smlouvě o fúzi závazná i pro akcionáře, který ovšem není smluvní stranou této smlouvy, svědčí i systematické zařazení tohoto ustanovení do § 220k obch. zák., které upravuje práva akcionáře a nikoli práva či povinnosti zanikající společnosti a jejího nástupce.

Výklad, podle něhož je případnou rozhodčí doložkou ve smlouvě o fúzi vázán akcionář, který není stranou této smlouvy, ostatně odpovídá i účelu úpravy práva akcionáře na přiměřené vypořádání a na přezkum jeho výše (§ 220p odst. 2, odst. 4, § 220k odst. 1, 5, 7 obč. zák.) a pravidlu rozumného uspořádání vztahu všech zúčastněných stran složitého procesu přeměny společnosti, jehož klíčovým a obtížným problémem je určení výměnného poměru akcií a případné výše doplateků k těmto akciím (v případě sloučení nebo splynutí společností) nebo určení výše přiměřeného vypořádání (v případě převodu obchodního jmění na hlavního akcionáře). Z obtížnosti stanovení ekonomického potenciálu všech zúčastněných společností a kvantifikace nároku akcionářů na odpovídající počet akcií nástupnické společnosti a doplatek v penězích, či na částku přiměřeného vypořádání, potom vyplývá snaha zákonodárce umožnit rychlou a účinnou ochranu práv všech stran zúčastněných v procesu přeměny tím, že pro majetkové spory mezi nástupnickou společností a bývalým akcionářem zaniklé společnosti lze předem dohodnout rozhodování v rozhodčím řízení.

Tato úprava podle odvolacího soudu není v rozporu s principem práva na soudní ochranu podle článku 36 Listiny, a to nejen proto, že rozhodčí nálezy a jejich výkon podléhají soudní kontrole, ale rovněž proto, že stanovení výměnného poměru, výše dorovnání a výše přiměřeného vypořádání je především odbornou otázkou.

Podle odvolacího soudu rozhodčí doložka obsažená ve smlouvě o převzetí obchodního jmění hlavním akcionářem, má pro spory o majetkové nároky akcionářů zanikající společnosti z procesního hlediska obdobné procesní účinky jako rozhodčí smlouva uzavřená mezi účastníky řízení podle § 2 zákona o rozhodčím říze-

ní, a je překážkou dalšího postupu v tomto řízení, pokud nejsou splněny předpoklady stanovené ve druhé větě § 106 odst. 1 o. s. ř.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., co do důvodu na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Nesprávné právní posouzení věci spatřuje v závěru, že věc má být projednána v řízení před rozhodci, přičemž za zásadní považuje posouzení otázky, zda je možné, aby menšinová akcionářská většina byla proti své vůli vázána rozhodčí doložkou, uvedenou ve smlouvě o převzetí obchodního jmění. Dovolatelka argumentuje tím, že rozhodčí řízení je speciálním institutem, který umožňuje alternativní řešení sporů. Pokud se strany rozhodnou pro projednání sporu v rozhodčím řízení, vzdávají se některých svých práv, která jim garantuje Listina, jde tedy o derogaci smluvní, neboť není přípustné, aby kdokoli byl práve dle Listiny zbaven proti své vůli. Z toho dovozuje, že ustanovení § 220k obč. zák. umožňující fakticky pouze na základě vůle jedné osoby (majoritního akcionáře) založení pravomoci rozhodců pro rozhodování sporů s jinými osobami (menšinovými akcionáři), bez ohledu na vůli těchto osob, je porušením práv garantovaných podle hlavy V. Listiny. Dovolatelka akcentuje, že postup, kdy jsou menšinová akcionářská většina nuceni se účastnit rozhodčího řízení za podmínek stanovených majoritním akcionářem, je nepřijatelný a patří do něj pošlapání práv akcionářů, zejména pak jejich práva na soudní ochranu, která jsou jim zaručena Listinou.

Dovolatelka dále namítá, že valná hromada, na které bylo rozhodnuto o převzetí obchodního jmění se konala 19. listopadu

2005 a převzetí obchodního jmění bylo do obchodního rejstříku zapsáno již 9. prosince 2005, tudíž neměla fakticky žádnou možnost, jak se domoci určení neplatnosti smlouvy o převzetí obchodního jmění, která rozhodčí doložku obsahuje. Navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil k projednáání soudu prvního stupně.

Jak již Nejvyšší soud uzavřel v usnesení uveřejněném pod číslem 37/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, je dovolání přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

V projednávané věci dovolatelka brojí proti tomu, že jako menšinová akcionářka je proti své vůli nucena účastnit se rozhodčího řízení, navíc za podmínek, stanovených majoritním akcionářem, což je, podle jejího názoru, v rozporu s ústavně zaručeným právem na soudní ochranu dle Listiny.

K tomu Nejvyšší soud konstatuje, že již v usnesení ze dne 18. července 2006, sp. zn. 29 Odo 499/2005, uzavřel, že určuje-li smlouva o převodu obchodního jmění na akcionáře, že se o přezkoumání přiměřenosti výše vypořádání bude rozhodovat v rozhodčím řízení, zavazuje toto ujednání i akcionáře zrušované společnosti.

Přitom soulad uvedené právní úpravy s ustanovením § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení již přezkoumal Ústavní soud, který uzavřel, že tato právní úprava není s uvedeným ustanovením v rozporu (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 23. června 2005, sp. zn. III. ÚS 84/2005).

Rozhodnutí odvolacího soudu je tedy správné, a proto Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2 věta první o. s. ř. zamítl.

3. Povaha rozhodčího řízení

čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy
§ 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu

I. Pokud platné právo umožňuje rozhodovat majetkové spory i jinými subjekty než státními (soudy), neznamená to, že se jedná o orgány veřejné moci. V dosud nepublikovaném usnesení sp. zn. III. ÚS 32/06 Ústavní soud uvedl, že vykonatelnost rozhodčího nálezu nezaručuje rozhodci postavení orgánu veřejné moci ve smyslu ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy a § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Zásadní rozdíl je třeba spatřovat především ve zdroji, z něhož vyvěrá pravomoc k rozhodování sporů před soudem a před rozhodcem.

II. Pravomoc k rozhodování před rozhodcem vychází na rozdíl od moci soudní z vůle stran, kterou projevíly při sepisování rozhodčí smlouvy. Je zcela podružné, v čím zájmu byla rozhodčí doložka sepsána, podstatné je, že druhá strana na dohodnuté podmínky přistoupila. Rozhodčí řízení obsahuje řadu specifíků, kterými se odlišuje od soudního řízení, a nelze tedy přistoupit na tvrzení, že podléhá přezkoumání ústavní stížností, neboť tu lze využít toliko proti zásahům do základních práv ze strany státu, nikoli však subjektu zřetelně od státu odděleného. Zákon o rozhodčím řízení vymezil v ustanovení § 31 okolnosti, za nichž může být rozhodčí nálezu zrušen obecným soudem, nikoli však soudem Ústavním. Ústavní soud v dalším ani nezkoumal, zda stěžovatel využil výše citovaného ustanovení a ústavní stížnost odmítl z důvodu své nepříslušnosti.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 6. února 2007, sp. zn. IV. ÚS 224/07

ASPI JUD108702CZ
www.nalus.usoud.cz